

A. Novačan:

Krčma Čamarjeva.

I.

Kako pojo, kako vriskajo v krčmi Čamarjevi! Veselo je tam nocoj in harmonika poje, da nikoli tako. Še skozi špranje obločnih polknic sije veselje na plan, še verjeti ne moreš, da prihajajo tiste prešerne lise od kakoršnekoli svetlobe. Prej bi dejal, vsa krčma se je vnela v požaru veselja. In kakove pesmi se ne glase iz krčme! Kakor da ruje pod zemljo, kakor potresno bobnenje doni mogočni glas, se vleče, se vleče brez konca in oddiha. Kedaj se ustavi, kedaj se izpoje? In odkod ta skrita žalost, ki drhti v njem? Dolgo je dolgo nemara blodilo tisto hrepenenje v temi in sužnosti, da se razliva v tako viharno mogočno pesem. In ves ta šum, reka žubora, smeha in križem besed, odkod je privrela tako obilna?

E, vrnil se je Tonač v domačo vas! Na vasi pa sije polna luna. Obvisela je tik nad krčmo, okrogla in zlata vsa in nepremična, kakor zavzeta nad tem velikim veseljem. Zablestelo je sleme krčme, zablesteli so robni strehe, vsa krčma je zasijala skrivnostno kakor pobožno svetišče. Oj, krčma Čamarjeva! Po njej se ozira Juri in hodi po svojem dvorišču.

In tesno mu je, samotno mu je, kakor da je vse, dom in dvorišče, zadobilo nocoj novo lice, kakor da je prišel trkat na tuja vrata in prenočišča prosit zdaj na večer, zdaj v tej hladni mesečini. Poprej v somraku je hotel po polju na ogled med žiti, hotel je v sosednjo vas k svojemu bratu Čaku, da bi se pogovorila o važni kupčiji. V mislih je zapeljal voz pod streho, zložil je z voza plug, voz pa je ostal, kakor je bil, in plug na njem. Domislil se je žita za mlin in glasno zaklical Luko, pritem pa pozabil, da mu je Luka že zdavnaj pobegnil v krčmo.

Klicali so ga k večerji, Juri je preslišal. Žubor iz krčme, pa bučna harmonika, pa vesele pesmi so zaigrale tudi v njegovem srcu. Kakor zamaknjen je gledal po krčmi, poslušal njen šum in ropot, iskal v hrupu bratov silni bas in se pri tem bolno spominjal mladih dni, ko sta skupaj fantovala in po vasi prepevala.

Tudi takrat so bile take svetle, globoke, skrivnostne noči. Visoki jagnedi so strmeli v mehko nebo, lomile so se njih debele capaste sence nad strehami in nebo nad njimi je bilo polno zvezd, ne takih,

ki migljajo ponižne nocoj, žarečih, še daljnjih, višjih. Srce je kipelo radosti, po žilah se je pretakal ogenj, da bi ogrel ves svet, in vendar je bila misel mirna in jasna in zadovoljna. Ljubica je bila takrat ljubica, zdaj mu je žena nadloga. Ona prva, nikoli usojena, je skoprnela nad skopostjo njegove matere in umrla. Francko in njeno doto so pa pripeljali k hiši kakor klavno živinče. Spomnil se je Juri holma pod cerkvijo svete Ane, okna in lučke v njem, pa brata Tonača in njegove zvestobe, ki si je dal njemu zavoljo krvavo razbiti glavo.

Bog ve, kakšen je zdaj Tonač! Koliko lepih reči je ta človek, snoval, ko so sedeli po zimi v temi in se pogovarjali. Da bo zidal grajščine, imel cele črede konj in goved, postavil velik mlin in obdelal deset vinogradov. Da bo razširil in poglobil vaški potok, spustil vanj ladje, ki bodo prevažale žito in konje, vino in ljudi po vsej dolini. Dolina bo zacvetela kakor spomladi vrt. Vas bo narasla v mesto in visoke bele hiše se bodo svetile v dolgih ravnih vrstah. Ljudje pa bodo srečni in veseli, zakaj kruha bo toliko kakor takrat, ko je segal pšenični klas po stebelu do tal. In ko bo vse to napravil in vse tako uredil, se bo ogrnil Tonač v črno suknjo, vzela palico v roke in odrinil v tuje kraje, da ne bo več niti sluha o njem. Čuj, kako poje harmonika . . .

Juri je zmajal s težko glavo in stopil počasi proti veži. Iz hiše se je zaslišal kreg in prepir, star, raskav ženski glas se je drl:

— Na škodo si nam, maternica jalova! —

Odgovarjalo je ihtenje in zapomaganje.

„Zopet!“ je pomislil Juri in pohitel, da bi pomiril mater in ženo. V veži je srečal mater, ogromno in težko starko, ki se je počasi premikala na bergljah in se srepo ozirala nazaj v kuhinjo, kjer je jokala Francka pred žarečim ognjiščem.

— Kje le imaš oči! — je vpila starka in zavihtela palico proti snahi. — Kaj misliš, da nam se denar izvira? Odkod bi se nam pa izviral! Si za delo za nič, si za mater za nič, za nobeno rabo pri hiši. Vsejedno kakor bolna mačka! . . .

— Mir! — je ukazal Juri in stopil med ženski.

Starka ga je pogledala srdito.

— Skledo je razbila! — je dejala s surovim glasom, ki se je ves prilegal njeni podrti zunanosti.

Francka je pobirala po tleh lončene črepinje. Pokašljevala je, ozke rame so se ji šibile, kakor da ima na sebi veliko breme. Robec ji je zlezal čisto na lice in po tilniku je padla kita ubogih redkih las. Pred Jurjem se je zgrudila v kolenih in še bolj zajokala.

— Ne jemlji si vsega k srcu, — je dejal Juri temno in jo hotel vzdigniti.

Izvila se mu je in grozno zakričala:

— Proč, proč! . . . Kaj vi delate z mano, kaj me mučite . . . Ubijte me, zadavite me, če sem vam na poti. Saj jaz sem za vas bolna mačka in jalova maternica . . . Pa je krivica to, ki v nebesa vpije . . . Bog vam bo vrnil, sreče ne videli, vi hudobni grdi ljudje . . .

— Hudič dela med vama ta prepir! — je dejal Juri v tihem besu in je priprl kuhinjske duri. V veži je nastalo polumračno. Starka je vzdihovaje zazibala svoje ogromno telo, zarožljala s palicami, podobna velikemu kolovratu, in se pomaknila do praga. Dajala je Jurju znamenje z glavo in pokazala na krčmo onkraj ceste.

— Ali si ga že videl? — je vprašala tiho.

— Čuj, — je nadaljevala šušeteče, dobro bi bilo, da bi šel kdo po biriče . . . Da ga zvežejo in zaprejo in mu denarje vzamejo. Gotovo jih ima in bo vse zapil. Po mestih se je še bolj izpridil, z vlačugami se je vlačil, morda je kradel, kdo ve, morda je ubijal. Takemu človeku ni, da bi kaj zaupal. Po biriče, po biriče . . . Že zavoljo sramote, ki nam jo dela . . . Lej, Juri, poglej . . .

Prekinila se je, zakaj šum se je v krčmi polegel in harmonika je umolknila. Žubor pa je tekel dalje in še narasel, ko je nekdo odprl vrata. Čez prag je stopil visok človek, se opotekel in lezel, oprijemajoč se sten, do vrtnega plota: Knezovki se je izmuznila berglja. Prijela se je za Jurja in on je čutil, kako ji drgeče roka.

— On je! — je šepnila.

Mož se je pomikal ob vrtni ograji do križa. Od križa se je šibila na cesto dolga poševna senca; trudno bel je visel na križu lipov bog. Pijanec je tipal po stebri, dotaknil se ga je s čelom in ga objel in lezel vase, kakor da bi se priklanjal. Nato se je vzdignil in šel čez cesto in tam med poslopji zatonil.

— Vest ga peče! — je dejala Knezovka.

— Glejte ga! — je tiho zaklical Juri.

Starka se je sklonila. Mož je prilezel izza domačega kozolca kakor mesečen. Ogledoval si je vse natanko, stopal je tihotapsko po prstih in se dotikal voza in pluga, stebrov in vsega. Od kozolca se je okrenil k hlevom.

— Spoznava, spoznava! — je mrmrala Knezovka in solze so se ji udrle po licu.

— Pokličite ga! — jo je opomnil Juri.

Starka pa se je zravnala, stisnila usta in napela oči. Zarohnela je na Jurja.

— Pokliči ga ti, razbojnika . . .

In jezna in še s solzami v očeh je odropotala v vežo.

Iz krčme so se razlegli glasovi. Dvoje troje pijancev se je gnetlo na pragu.

— Tona-a-č, kje si! Tonač, Ton-a-ač!

Tonač se je približal brajdi. Razgrinjal je široke liste, kakor bi grozdja iskal, kakor bi trte štel. Nato je še gledal v vodnjak in se podal na klicanje iz krčme čez dvor. Hodil je po prstih, a ko je opazil Jurja, je udaril v trdne korake in obstal pred njim.

Spoznala sta se po dragih očeh in po molku. Molčala sta ošuplo in kakor radovedna vsled živega nasprotja med sabo. Lica v brazdah, v katerih je tičala tema, oči globoke in kalne, život krepak pa posušen; tak je stal Tonač pred mogočnim, dobro rejenim Jurjem. Še se je nasmehnil Jurju in je vprašal prijazno:

— Mati so zdravi? —

Juri mu je podal desnico.

— So, a ti si zdrav? —

— Kolikor se da! Zdaj pijem . . .

Izvil je roko iz Jurjeve in urno postopil na cesto. Dejal je še ravnodušno:

— Pridi k Čamarju! —

In pred krčmo, predno je stopil čez prag:

— Pridi, Juri! — je zaklical in izginil.

Juri je strmел za njim. Še vedno je tako bahat in velikaški, kakor je bil . . . Še vedno ukazuje, kadar govori, nič ga ni izpremenila tujina . . . Ko pa se je spomnil njegovih kalnih oči in brazd v njegovem obrazu, se je ozrl Juri visoko po nebu in sklenil, da pojde v krčmo.

Naproti mu je priropotala starka.

— Kaj je povedal, kakov je bil? — je vpraševala sikajoče.

Juri jo je nevoljen odrinil.

— Med hudiče vas je poslal! — je odvrnil zamolklo in stopil urno proti krčmi.

Knezovka je vreščala za njim:

— Greš v krčmo, ti tudi? Glej, da te ne zakolje . . . Kadar je pijan, je kakor obseden. Zdaj ko se je po svetu klatil, bo še hujši, le glej . . .

Vrnila se je v hišo, toda že na pragu se je sesedla in strastno zajokala. Kakor črne pošastne roke so štrlele berglje nad njeno sklonjeno glavo. Vpila je in klicala Boga, da bi se je usmilil in jo k sebi vzел, ker je to dočakala, da jo zaničujejo lastni otroci. Besna je tolkla z glavo ob steno, klela in razgrajala, dokler ni prišla Francka in jo napol odnesla in odvlekla ter zaprla vežna vrata trdno za sabo.

II.

Ko je stopil Juri v krčmo, je stal Čamar pri peči križemrok, tak zavaljen, okrogel debeljko. Izpod lahke krčmarske čepice je kukalo ozko nizko čelo. Imel je sinje drobne oči, ki so živo igrale, lica zalita in kepasta. Mastni nos je vohal topo navzgor, široka spodnja čeljust pa se mu je tresla od smeha.

— He-he-he! — je meketal Čamar, menda dovtipen, zameketal še ostreje, ko je ugledal Jurja.

Slabo svetlo je bilo v izbi. Umazana svetiljka pod stropom se je borila z meglami tobakovega dima in vzduh je bil poln zatohlega smradu in razlitega vina. Juri je ugibal, kam bi sedel. Za durmi se je vzdignila lasata glava Mrsova, začudile se nad njim ostre oči Majenove. Bila sta njegova soseda Mrs in Majcen, dva bogata kmetiča, oba radovedna in velika prijatelja. V kotu nasproti peči so sedeli Tonač in družina. Luka, razoglav in že očitno vinjen, je dregal pod rebra godca Godčevega, ki je sladko dremal, oklepaje z desnico harmoniko, dočim mu je omahnila levica čez naslonjalo stola težko do tal. Na koncu mize se je stiskala mršava prilika mešetarja Zadnigarja, toda obraza mu nisi videl. Sam Tonač se je razpregel ob oknu.

— He-he-he! — je meketal Čamar, videč, da je Juri v zadregi.

Luka je skočil k Jurju in ga vlekel za roko k mizi. Kričal je po sili in hripavo:

— Roke si podajta, skupaj sedita . . . Sedita in si povejta, kako je bilo in kako še bo . . .

— Saj sva si jih že dala! — se je nasmehnil Juri in stopil k bratu. — No, pa še enkrat med pričami.

Tonač mu je ponudil roko čez mizo in gledal na njega brez zanimanja, kakor na mrtvo stvar. Šele zdaj je Juri videl, kako se je bil izpremenil. Kakor razpokana zemlja so bila njegova lica in Jurju toli draga brazgotina pod levim očesom mu je pačila obraz, da je imel v tej pijani polutemni izbi izraz obupnega postopača, nič boljši in nič jasnejši od Luke ali Zadnigarja. Le po obleki se je ločil od onih dveh, ampak njegova črna, tujekrojna suknja ni bila ne gosposka, ne praznična kmetska, temveč nekaj takega, za kar se je Jurju v srce zasmilil. Tiho se je vsedel kraj njega in strahoma čakal v splošni tišini prve besede.

Tonač se mu je odmaknil in se še bolj razpregel po oknu. Začel je mirno, ledeno, ne da bi ga pogledal:

— No, in zdaj smo se povrnili . . .

— Prav tako! — je pokimal Juri.

— Zdaj smo se povrnili in pijemo. Pijemo in se vsej vasi smejemo, vsemu svetu se smejemo, danes še, jutri še, pojutranjem morda . . . Potem se bodo pa drugi nam smejali . . . Za norca nas bodo imeli, suvali nas bodo kakor živino, mi pa smo pohlevni kakor božji volek . . . Pridni smo, dobro vlečemo . . .

Potisnil je klobuk močno na tilnik in se okrenil k Jurju. Motril ga je za trenutek, nakar se je zgrohotal in ga udaril po rami.

— Kaj pa vi? Kmetiči! — je dejal s prezirom.

Juri ga ni razumel.

— Delamo, ubijamo se! — je odvrnil vzdihovaje.

— Ho, delate, ubijate se, — se je rogal Tonač, — kaj bi, za drugo niste. Saj ste kakor gore, sveži ko rosa in brez skrbi ko lilije v polju . . . Vsi dolgo živite . . .

Jurju se je nagubalo čelo. Potlačil je v sebi nevoljo in se ozrl v zadregi po družbi. Kaj se je povrnil z želom v srcu, kaj bo pljuval na dom, na vas, na brata in mater svojo? Vendar ga je miloval in izbiral besedo, dobro in rahlo, kakor za bolno dete. Ali Tonač ga je prehitel in se je rogal naprej.

— Vi ste na vasi čudni ljudje. Mehki na vse strani, sladki in polni lepih besed za vsakega, oj, jaz sem vas spoznal. Vsakemu zvito prikimate, samo da vam ne pride blizu, hudičevi! Da čim prej pljune in gre in ne misli več na vas. S kremplji si upate na dan le tedaj, kadar se kdo dotakne tega, kar imenujete svoje, a vaše je zopet po vašem le to, kar vidite, od skorje kruha pa do bukve v hosti. Ko zel-nate glave čepite na nizkih kocenih. Ne vidite, kar je ped dalje od vas, ne čutite, kar ni sama ljuba vaša koreninica. Glej, Juri! Jaz sem po materi vprašal, tebi sem roko podal, zdaj ti pa odkrito rečem, da vas zaničujem vse skupaj . . .

Razgledal se je po izbi in krožil s pogledi preteče kakor velika divja ptica.

— Tudi vaju tam za durmi zaničujem! — je dejal in pokazal na Mrsa in Majcna.

Mrs se je nasmehnil Majcnu, Majcen se je nasmehnil Mrsu.

— Zaničuj, kar ti le srce da! — je dejal Mrs z nizkim debelim glasom.

— Zaničuj, kolikor moreš! — je ponovil Majcen za njim.

— He-he-he! — je zameketal Čamar.

Juri se je sklonil k bratu in mu je pojasnjeval:

— Kajne, po očetovi smrti si dobil toliko . . . potem smo ti dali še . . . in potem smo ti zopet dali. Bilo je troje nas, Čak je dobil, vidva s Čakom sta dobila . . .

Tonač ga je viharno prekinil:

— Ne šteje, ne šteje, ne šteje, ko ni to moja bolečina! Krvavo se motiš, če misliš, da . . . Eh, hudiča! Pijmo!

Juri je vzkipeł.

— Zakaj pa zijaš, zakaj si pa zijal, če ne zavoljo dedščine? In zdaj, po čemu se bôdiš in nas srpeo gledaš, če ne zavoljo denarja . . . Dobila sta s Čakom vsak svoje, šla po svetu, lepo živela, veliko videla. Jaz pa se ubijam na domu in vsak srakopèr si upa, da vpije nad mano. Ali je to pravica?

— Ne, ne, bratec moj, — ga je tolašil Tonač, še vedno s prezirnim posmehom, — kregala se ne bova! Sem preveč izkusil, pre-

dobro se mi je godilo, da bi se zdaj kregala. Poglej, kako dobro se mi je godilo!

Pokazal je svoje široke nabrekle dlani, razširil prste in vzdignil roke proti luči. Bile so črne, osmojene in ožgane, z žulji posute in z otiski, roke fabriškega delavca.

Izza duri sta se oglasila Mrs in Majcen.

— Svoje žulje kaže!

— S svojimi žulji se baha!

V tem koncu je nastal nemir, pod mizo je zaropotala noga in iztegnili so vratove kakor preplašene gosi. Godec Godčev se je zleknil in harmonika je zaškripala sitno, naveličano, porogljivo. Pogledal je za duri in se nasmehnil sladko s svojim obritim otročjim obrazom. Za njim se je premaknil Zadnigar. Luka pa je planil k Majcnu z vso silo, ga podrl s stolom na tla in sam padel čez njega. To se je zgodilo bliskoma in v največji tišini. Nihče ni črnil besede. Le Muri je prilezel odnekod in hripavo zalajal.

— Zelenika zelenikasta zelena! — je zavrčal Majcen in grabil na tleh po Luki, da bi ga dobil v roke. Luka se mu je spretno izognil in odkobalil zasopel nazaj k svoji mizi.

— Potepuhi, berači, razbojniki! — je vpil Majcen in se postavil nasredi izbe. — Kaj tako je prišlo, da nas bo Luka metal?

— Luka? — je ponovil in se mu preteče bližal.

— V osinjak drezaš! — ga je opomnil Mrs s svojim nizkim glasom.

Tedaj se je vzdignil Tonač in držal k Majcnu pesti, kakor bi še kazal svoje žulje. Majcen je stopil nazaj in roka, s katero je segel po Luki, mu je omahnila. Bliskal je z očmi po Tonaču in odprl usta. Predno pa je mogel izustiti besedo, mu je padel pogum; zajel je globoko sapo in strmel v svojega protivnika.

— Tako? — je vprašal najprej Tonač, — ali se bomo ruvali? Se bomo ruvali in po krčmi metali zdaj, ko pijemo in se veselimo? Zdaj, ko je praznik? . . . Vidva sta se mi posmehovala, ker sem kazal bratu svoje žulje. Ti je to smešno, kmetavz? Žulje bratu kažem, da vidi in izve, kako se mi je godilo po svetu. Ti je to smešno, se temu čudiš? Kaj jaz nisem človek, kaj nimam več srca?

Pričakovali so, da bo Tonač zdivjal, in so se bali za Majcna. Naenkrat pa se mu je stresel v besedah glas in zazvenel mehko in žalostno. Veliko je moral trpeti, so si mislili in se mu čudili.

Za durmi je zabobnel Mrsov glas:

— Svitlih solzic še manjka in vse bo dobro!

Majcen pa je kazal na Luko in se izgovarjal:

— Zavoljo tele pokveke je to!

— Ni res! — je zavpil Tonač razdraženo, — vidva se lažeta. Zavoljo mene sta prišla v krčmo, da bi me videla, me ogledala, po-

smehovala se mi in me opravljala: „Lejte, kam je zabredel starega Kneza najmlajši sin!“ ... Zato sta prišla. Jaz pa nisem zabredel nikamor, jaz sem več, kakor sta vidva. Tako, zdaj vesta. In ker se veselim in ker je praznik nocoj, nočemo hudobnih prič, kakor sta vidva. Lahko gresta!

— Ukazuje! — se je zahohotal tolsti Mrs.

Majcen je bil previdnejši. Opazil je, da so Tonačeve roke zelo mirne, in je urno odprl duri. Stoječ med podboji, se je okrenil k Jurju in se delal, kakor da ostalih ne vidi. Tajil je v glasu svojo ogorčenost, ko je dejal maziljeno:

— S postopači se bratiš, — je začel, ne da bi odvrnil oči od Jurja, — ko si vendar naš, kmet, in po imenu veljaven. Še to te ne umije, da sediš z bratom svojim, ki je ... sam veš, kaj je on. Jaz grem, da se umaknem takim ljudem. Ti, Luka, si pa nocoj razbil skledo, iz katere si zajemal.

In je izginil ropotaje v veži. Mrs ga je klical nazaj, potem pa se vzdignil še sam in odrinil hohotaje iz krčme. Še je prihajal od zunaj njegov ravnodušni široki hohot.

— In ti? — je vprašal Tonač Jurja.

— Jaz? — se je zmračil Juri.

Tonač je razumel in je zopet sedel.

— Lahko bi bila ostala! — je dejal kakor razočaran. — Saj nisem tak, kakor se delam. Ubog človek sem ... Zakaj, zakaj sta šla? Zakaj se nista stepla z mano, ko sta me žalila in sem ju žalil jaz? Zakaj ju nisem zgrabil jaz ... Tako gladko sta me odpravila ...

Sklonil se je nad mizo in naenkrat grenko zajokal. Bil je velik, pa je jokal, širokih pleč, pa je vzdihoval. Vseh se je polastila neznosna tesnoba. Jurja je bilo sram za brata, hotel je nekaj reči, pa mu je samo roko položil na ramo in se izognil vprašujočim pogledom godčevim. Luka je pokimal tehtno in sočutno, kakor da razume ihtenje tega velikega moža, ki hodi tako mlad po njegovih potih. Le Zadnigarja ni ganilo; čepel je v kotu, ves v dveh gubah, kakor speč sovir.

Krčmar Čamar se je približal po prstih in segel čez mizo in snel kradoma Tonaču klobuk. Sukal je krajece klobuka v rokah in suho rekel:

— Kadar se jočeš, snami klobuk, in zahvali Boga za žalost, da ti jo je dal.

In se je zasmeljal, zameketal po svoji navadi ostro in nedoločno zakaj, in ko je naenkrat umolknil, je zavladala v izbi tiha groza. Pod stropom je cvrkotala brleča svetiljka. Krog nje je plesal roj svetlobe pijanih vešč, med njimi velika prelestna vešča. Zletela je više nego druge in si ožgala ob vročem steklu svoja žametna krila. Slišalo se je, ko je cepnila na tla. Čamar je zatleskal z jezikom in pobral

veščo s pomenljivim nasmehom. Držal je umirajočo med dvema prstoma in kazal s pogledi na Tonača.

— He-he! Ta se je pa osmodila!

Podal mu je čez mizo klobuk in se je režal, z veščo v roki, odurno, kruto, neprestano. Iz njegovih sinjih oči je stopilo nekaj gnilega, mrtvaškega, zaripla lica so se mu napihnila. Menjal je obraze kakor komedijant, umolknil za čas in se zagledal v družbo, na to pa se razsmejaj iznova.

Tonač je razjarjen poskočil.

— Na, čuk ti mrtvaški! — je zaklical besno in zagnal steklenico v Čamarja. Zadela ga je v prsi, padla na tla in se v žvenketu razsula.

— Vina! — je vpil Tonač in prebadal z očmi krčmarja, da so ga sulice teh močnih pogledov docela zbegale ter se prestrašen ni zganil z mesta.

— Vina, Kristus! Ne slišiš, vina-a-a!

Tedaj se je Čamar osuknil in zdrsnil po izbi. In jel je nositi vina, vina . . . Prinašal je steklenice svetle in temne, zelene in bele, take trebušaste in take z vitkim vratom, cele in že ubite. Natočil je vse, kar jih je imel, nazadnje pa prikotalil v izbo majhno bure in ga postavil za peč na široko klop. Zasopel je gledal po družbi odprtih ust in zameketal, prišedši do sape, ostro in zoprno.

— He-he-he! Še? Še vina, še? . . .

Juri se je zgrozil.

— Za Boga svetega, kaj pa mislite?

Tonač je zvihral in udaril s pestjo ob mizo.

— Vse zapijemo . . . Do zadnjega beliča vse zapijemo. Vse, vse . . .

Mahoma so vsi oživali, kakor na dano dolgo pričakovano znamenje. Harmonika se je raztegnila, zagodrnjala, zavriskala, točno poskočila na noge in hitela igranje kakor bi lovila sapo. Obriti rdeči obraz godca Godčevega se je razširil blaženo, in metal je svojo drobno glavo strastno veselo zdaj na levo zdaj na desno. Zbudil se je suhi Zadnigar in se ogledal, da je bilo videti njegove krmežljave, krvave oči, tanek beli nos, pa košate omelaste brke. Zarevkal je nekaj kakor pesem, toda slišalo se je kakor trudno suho lajanje starega psa. Luka je zamizal in krulil globoko iz grla nepretrgani zategli pijanski — oj! — ter cepetal z nogami po taktu harmonike.

— Vina! — je vpil Tonač in vrgel Čamarju prazno steklenico pod noge.

— Vina! — je vpil in prekričal vso burno druhal zvokov in ropotanja.

— Pijmo! — je vzbočil visoko široke prsi in zgrabil za novo steklenico.

— Čujte me! — je znižal naenkrat glas, stresel z glave klobuk in začel visoko, svečano:

— Vsak po eno steklenico na usta nastavi! Da ga pijemo na zdravje naše matere, na zdravje naše vasi, vseh hiš in koč in vseh bahatih kozolcev naših . . . vseh njiv in lok, vseh jarkov in cest, vsake rože na travnikih, vsake zeli na polju . . . Na zdravje vseh gričev okrog in tiste ljube bele naše cerkve . . . Pijmo na zdravje vseh ljudi in vsega življenja . . . in vseh veselih in žalostnih dni, ki so bili in še bodo nad našim krajem . . . pa tudi noči, kadar je luna, pa tudi noči, kadar je mrak . . . Na zdravje vsega, vsega, vsega . . . Ej, pijmo na zdravje naše bolečine . . .

Naklonil je glavo, nalahno jo je zazibal in zakrožil ž njo, kakor da se zvija od neznane bolečine. Nato je široko razprl po steklenici oči, se ji nasmehnil blaženo in je pil. Vsi so molčali, vsi so pili. Slišalo se je žuborenje vina, slišalo se je sopihanje prs. Prvi je izpil godec Godčev in raztegnil harmoniko do tal. Krčmar Čamar je posnemal po izbi z lenim korakom nekakov ples, meketal in vihtel steklenico nad svojo glavo. Tonač ga je zmerjal in podil iz hiše, še enkrat pil, izpil in omahnil. Hotel je zapeti, a glas se mu je zvrnil in zastrmel je pijano, topo pred sebe.

— Hoj, hoj, božja mast! — je kriknil Luka, izpivši do dna.

V kotu je podrlo Zadnigarja kakor težak kamen, steklenica mu je vzela roko in loveč se za njo, je padel pod mizo. Priječalo je od tam, kakor iz kletke krik obupne ptice:

Kaj pa misliš, moja žena,
žena moja potepena,
da je meni dobro biti,
ko se drugi s tabo kiti . . .

Luka se je sklonil k njemu in ga tolažil:

— Ubogi, ubogi . . . Ampak svinja si, Zadnigar, ne veš, kakšna svinja . . . Vsi mešetarji so svinje, ne zameri, ubogi, ubogi . . .

Zadnigar je zarožljajal pod mizo . . .

— Uh, boli, boli! Krivica! —

— Ne maraj! je zaklical Luka. — Ni vredna, da bi zavoljo nje solze lil. Hudiča! . . .

— Ali te je zopet? — je vprašal Čamar, lazeč okoli Zadnigarja.
— S čim te je pa, ali z motiko ali z metlo? —

— Vrgla ga je iz hiše, — je pojasnjeval hiteče Jurju, danes dopoldne ga je zapodila. Vse je na sebe prepisala njegova stara, njemu pa je kuratorja postavila. Zdaj se ravsata in grizeta. Bije ga, kadar je pijan, da je včasi krvav in opraskan, he-he-he . . . In še nekaj, — tu je Čamar zamižal z enim očesom, — pravijo, he-he-he . . .

— To bo pa tista dolina Jozafat, — je vpil Zadnigar, tam bo pravica . . .

— Tam ne bo nič! — je zamrmral Luka, ki ni mogel slišati o smrti in koncu. — Tam se bodo le posvetovali in konec obhajali. Tu bo najhujše, kadar zatisneš oči in te prime železno pri srcu . . . Tisto bo poglavitna reč, zadnja reč . . .

Z obraza mu je izginilo vse veselje; zareze in nabori na licih so se mu poglobili, gube na čelu se stisnile v gosto mrežo. Zamislil se je in položil glavo v dlan.

— Jozafat, Jozafat! — je tulil Zadnigar.

Prekričal ga je godec Godčev. Zapel je pesem o javorju. Zapel jo je visoko in njegov svetli glas se je vil kakor venec rdečih rož nad tolpo glasov hiteče harmonike. Vsi so udarili za njim in prepevali in vlekli otožno dolgo pesem o javorju. O zelenem visokem javorju. Pod njim stoji kočja javorjeva. V kočji je postelja javorjeva. Na postelji leži bolna deklica. Zunaj je velik solnčni dan, senca javorjeva sega čez polje do temnih zasanjanih host. Bog ve, kje je tisti javor, kje kočja javorjeva, kje bolna deklica! Kaj mar njim, ki prepevajo? Njim je njih javor sreča njihova, ki je nikoli niso videli in je nikoli ne najdejo. Bilo jim je, kakor da ne prepevajo, ampak da molijo. Minila jih je vsa divjost in na njih trudnih obrazih je sijala pobožna udanost. Če so za hip ponehali, so se spogledali in se nasmehnili, potem dali glave nazaj in pevali dalje, kakor je tekla nevtrudna harmonika.

Jurju se je zazibala misel. Skušal je peti, ali prenehal je, ko je opazil na sebi prežeče oči krčmarjeve. Objela ga je zopet tesnoba in pogreznil se je v svoja otožna razmotrivanja. Videl je pošasti iz svojih jutranjih sanj, kako plešejo pred plugom, in kamen, ki je butil lemež vanj, se mu je zdel kakor črna skala, ki je legla na njegovo pot. In naenkrat ga je bilo strah za sebe, da ne bi bil sam kedaj tak, kakor so ti obupni veseljaki okrog njega. Opazoval jih je po vrsti in ni vedel čemu, začel jih je šteti. Eden, dva, trije, štirje . . . Ubogi brat, kako ga je zdelala tujina! Kaj bo neki počel sedaj, kam se bo jutri namenil? Ali ve sam, ali še kaj hoče? Morda pa več hoteti ne more in postane kakor Luka, brez doma in svoje strehe . . . O groza, ne moči več hoteti! . . .

In vendar je bil že na tujem in videl toliko lepega in novega, po čemur Juri niti hrepeneti ne zna. Lahko bi se bil kaj naučil in spregledal, četudi ni našel zlate kepe . . . Zakaj ni? In Juri je mislil na dolgo, si glavo obložil z dlanmi in si želel, da bi bil zdaj sam, toda vstati in oditi se mu ni dalo. Preveč je pela harmonika. Zdelo se mu je, kakor da šteje veselo zbadljivo: eden, dva, trije, štirje . . .

A. Novačan:

Krčma Čamarjeva.

(Konec.)

III.

Duri so se na stežaj odprle, odskočile prestrašeno in trepetaje ječale. V izbo je planila hladna sveža struja. Vzduh jih je udaril po nogah in zazibal plamenček svetilke pod stropom. Izpod mize se je zaletel na prišleca Lukov Muri in bridko zalajal. Čamar je hitel pogledat in je začuden zameketal. Poklonil se je globoko in je oznanil svečano:

— Študent je prišel! —

Vstopil je visok fant, ogrnjen v črn plašč in s temnim klobukom na glavi. Ogledal se je porogljivo in rezko zadirčno zaklical:

— Dober večer, sužnji! —

Harmonika je utihnila. Pes je polajeval, renčal, vrčal, grmulil. Slišali so Zadnigarja, kako je zaškripal z zobmi pod mizo. Luka je pograbil Murija in ga prijel za gobec. Tonač se je nemirno zganil in hotel vstati. Juri ga je zadržal in rekel poluglasno:

— Banov študent! —

Odmaknil se je in je študenta povabil:

— Na, pij in sedi, Janez! —

Študent je izpil kozarec do dna. Vsedel se je med Jurja in Tonača in se naježil ves mračen.

Tonač je sukal poglede, je gubančil gube na čelu.

— Pet let se nisva videla, — je očital študentu, — zdaj me pa zmerjaš s sužnjem! —

— Kod si hodil? — je vprašal tiho študent.

— Po Nemškem, po Francoskem sem hodil. —

Nadaljeval je z rahlim boječim povdarkom:

— In še dalje v Ameriko bi bil šel, da me ni vest zapekla. Ti veš, kaj je to, ti me razumeš. Jelde? Kdor more, naj izruva svoje korenine, jaz jih nisem mogel. Držalo me je in prosilo venomer, vezalo mi roke in noge. Pa sem vstal in prišel domu pogledat. Zdaj pijem . . . Moram piti . . .

— Seveda, piti moraš! — je dejal študent.

do pasu stojiš pred pečjo in obračaš z železom. Žeja te, žeja, in vsi udje so kakor z žebli pribiti na tebe. Tedaj občutiš, da imaš dušo. Duša je žalostna. Včasi preklinjaš, se upiraš, razbijaš s pestjo. To pa ni več duša. To je zavoljo tega, ko vidiš, kako stoje eni v mrzli senci, drugi se pa na solncu grejejo. Toda enkrat človek vse izve. Mine te jeza na svet, na ljudi, na senco in solnce. Zakaj vsi smo sužnji, kar nas je, smo vsi sužnji . . .

— O, ti ljuba domačija! — je kliknil Juri.

— Ne to, ne to, — se je branil Tonač. — Luka je dobro povedal: Sužnji na znotraj. Nam iz vasi nedostaje nečesa na znotraj . . . Hudiča! Saj imam vendar glavo, svoje možgane in svoje misli. Obrnil bi marsikaj, na priliko, bogastva bi si napravil kar igraje. Ampak nekaj je v meni, kar me veže, me vleče k tlom, da nimam prave prostosti. Po svetu sem mislil, da je to zavoljo domovine, zato sem se vrnil. Zdaj pa vidim, da ni tako. Hudiča! Doma je še huje, pijmo . . .

Zarožljali so kozarci, zažuborelo je vino, zamajali so se goltanci. Viharno je zabučala harmonika, je godla, je renčala, hropela zamolklo in nazadnje utihnila, kakor da leži kamen v njej. Godcu so omahnile roke. Spogledali so se med seboj in kradoma ozirali po študentu, ki se je zmračil še bolj in se ves zavil v svoj črni plašč.

Izpregovoril je kakor sam zase:

— Nisem vas zmerjal, ko sem vam rekel: Sužnji! Nisem vam rekel: Cesarji ste, ali svetniki, ali tatje, ali razbojniki! Nisem vas niti ponižal, niti povišal. Zato ste molčali in strmeli, vedoč, da vas nisem zmerjal. Vsi ste dobro uganili, kaj je to suženj, najboljšo pa ti, Tonač, ko si govoril o solncu in senci. Solnce in senca . . . Ima solnce senco, si mislil kedaj na to, Tonač?

Ne da bi pričakoval odgovora, je nadaljeval študent s tihim omamljivim glasom:

— Ne rečem vam ničesar več, zakaj mene je govoriti strah. Povem vam samo še to, da ni več suženj, kdor ve, da je suženj. Toda gorje mu, trikrat gorje, ako se sam sebi smili . . .

Njegov glas je izzvenel bolno in trpko. Razumeli ga niso, toda zganile so se njih težke grešne duše, tako nemara kakor zrno v zamrli zemlji, ko začuti prve pomladanske žarke. Povešali so težke vinske glave in se pogreznili v globoko molčanje. Luka se je ozrl visoko k svojemu Bogu in mu obetal, tresoč se ves ubog pred njim, veliko pokoro za greh potepuštvā, za greh pijanstva, za vse svoje izgubljeno življenje. Juri pa je žarel, nestrpen in prožen ves, in se je užival v koprnenju po tistem neznanem velikem in lepem, ki mu ni dalo ne spati, ne mirno orati. Mrk si je grizel ustne Tonač in razložil roke uporno po mizi. Še godec Godčev je bil žalosten. Objel je svojo harmoniko in mislil morda na drugo novo, ki bi jo lahko imel, da ni

denarja zapil. Edini Zadnigar je zasmrčal iznova. Tako so umeli sužnost in videli v njej ali svoje grehe ali svoje uboge nedosežne cilje. In študent jih je gledal, gledal . . .

Kakor iz sna jih je zdramilo tiho vekanje Čamarjevo. Sedel je za pečjo, na sodec naslonjen, in je majal z glavo na desno in levo, kakor bi pel in otroka zibal. Oči so se mu čudno svetile in vzdihovaje je ponavljal v enomer:

— Študent, študent, kaj si nam to povedal. Študent, študent, kaj si nam to povedal . . .

IV.

Med tem, ko so vsi strmeli v Čamarja, ki se je zdaj postavil na sredo izbe in odprl usta, da bi govoril, pri čemer je postalo njegovo lice silno resno in silno svečano, so se tiho odprle duri in v izbo je lezla prilika, na prvi pogled človeku povsem nepodobna; možiček je bil, v dveh gubah, z dolgo razkuštrano brado, ki mu je segala skoro do kolen, in s hudo koničasto grbo, da so mu videli obraz še le, ko je zaprl duri za sabo in se okrenil k luči. V rokah je držal veliko razpelo, kakor ga nosijo pred pogrebom ali pa pred procesijo, čez rame mu je visela črna torba, na glavi je imel nekako kučmo, in izpod nje so štrleli na vse strani dolgi temni lasje. Oblečen v cape je bil kakor strašilo. Obrvi so mu bile široko razrasle in resaste, oči so žarele velike, stroge in neizprosne, in kakor da ima pod očmi še ene oči, so bila njegova lica votla in upadla. Stopil je korak bliže in in povzdignil razpelo visoko nad glavo.

Zakričal je s tenkim presunljivim glasom:

— Reši dušo! Sveti misijon je tu, kopel nebeška, čas visok, da si umijemo dušo. Bog oče je ukazal, Bog Sin je oznanil, Bog Sveti Duh je razsvetlil. Sveta Marija, kronana Devica, za nas Boga prosi . . . Da bo naše srce mehko kakor vosek in milost božja vroča kakor živi ogenj. Da strmoglavimo satana, da ne pride njegovo kraljestvo. Zakaj vse je obhodil, na vsaka vrata je potrkal. Deklicam je dihal v srce, ženam je zmotil oči, možem je omajal vero. Kadar zori žito na polju, cepi ga satan z grehom, kadar sije solnce, tihotapi peklenski žar v žarke nebeške, da misli na greh uboga človeška kri . . . Reši dušo! Položi jo v božjo dlan, da ne zapadeš temi . . .

Grbavec je za hip umolknil, pogoltnil je sline, se sklonil pred sebe in je zašepetal z vročo sapo:

— Ali veste, da sem ga videl na vasi? . . .

— Koga si videl? — je vprašal Luka strahoma.

Še bolj tajinstveno je šepetal grbavi mož:

— Satana . . . Jagned je majal za krčmo . . . Urno kakor verica se je plazil po drevesu na tla in je skočil na streho. Ko je za-

gledal mene in križ, izpremenil se je v podgano in je izginil v luknjo za stebrom . . .

Luka mu je zapretil s pestjo in ga zavrnil:

— Ne straši nas, Goreči kristjan . . .

— Tiho! . . . Ne slišite, kako gloda, gloda, gloda . . .

In Goreči kristjan je nagnil glavo in je prisluškoval. Nehote so vsi poslušali, toda v izbi je bila popolna tišina in tudi od zunaj ni prihajal najmanjši šum. Čamar je srdito pograbil grbavca in ga je odvlekel za peč na klop. Dal mu je kruha in vina. Prislonil je razpelo k steni in je potresel grbavca še enkrat za rame.

— Na . . . Če se le ganeš . . . Če le zineš besedo . . .

Goreči kristjan se ni ganil in ni zinil besede. Še jedel ni kruha in vina ni pil. Pokorno kakor ustrahovano dete je obtičal na klopi in strmел čas v družbo čas po Čamarju. Usta je bolno odprl in ni se vedelo, se bo zajokal ali se bo zasmel.

— Si še kaj živ, Goreči kristjan, me še kaj poznaš? — ga je vprašal Tonač sočutno.

Čamar je žugal obema in krilil z rokami in hodil nestrpen od mize do peči. Dajal je znamenja, da bi molčali, sikal je in jih opominjal z očmi, potem potegnil s peči nekakšno plahto in pokril ž njo grbavca, da ga ni bilo več videti. Pod stropom je umirala svetilka. Privil je stenj do kraja, da je ugasnila. Zdaj so videli, da tudi mesec pojema. V izbo je strmela noč mrtvaško blede. Čamar je prižgal svečo in jo vtaknil v steklenico. Plapolala je viharo in se kadila in jim jemala pogled.

— Hvala Bogu! — je začel Čamar, stoječ sredi izbe, — hvala Bogu, da se je prikazal Goreči kristjan. V pravem času je prišel, hvala Bogu. Drugače bi jaz bil zaigral pred vami komedijo, da bi se bili vsi razbežali. Študent, ti si nam povedal nekaj groznega. Jaz sem razumel in občutil. Zdaj ne vem več, zdaj mi je odleglo. Pozabil sem tisto misel, ki mi je sedla na možgane, da bi znorel, če bi dolgo trajala. Hvala Bogu, hvala Bogu . . . Vsi ste govorili po vrsti, zdaj pa poslušajte mene in ne štejte mi v zlo, ako kje kaj obtičim in se mi zvrne beseda. —

Omeril je družbo, obliskal vse po vrsti z očmi in se ustavil pri Tonaču. Srečala sta se s pogledi. Tonač se je naježil, se v licu zamračil, Čamar pa je naenkrat pobesil glavo.

— O le govori! — ga je bodril Tonač. — Toda osleparil me ne boš, če vse, mene ne boš osleparil. —

— Že, že, že! — je jecljal Čamar in zajemal sapo. Vse bom povedal, povest bom povedal. Godijo se med nami nocoj čudne reči, tako čudne, da še sami ne veste, kakšne. To je, kakor da bi v oblake gledal, pa bi oblakov ne videl, temveč tiste prostore med njimi, kadar

se mešajo in se trgajo oblaki, in so zdaj kakor riba, zdaj kakor slon ali kakšna druga zver, včasih pa nekaj takega, da te v srce zazebe. To je povest, ki ni povest, če so sanje pijanca, kadar se ponoči zbudi in ima najbolj bistro glavo.

Ni se mu kašljalo, Čamar pa si je po teh besedah odkašljajal in je čakal in je gledal Tonača postrani. Hotel je nadaljevati, toda Tonač ga je prehitel in je poskočil na noge.

— Molči, Čamar, je zarjul nad njim, — sto let že vemo, kar bi ti zdajle povedal. Tako je govoril moj rajnik oče, tako vsi stari vaški dedci, kar jih pomnim iz otroških let. To je tisto staro vaško hinavstvo. Študent je dejal, to je suženjstvo. Resda, to je suženjstvo na znotraj, o katerem je govoril Luka. Našel je zrno kakor slepa kura. Vsejedno, našel ga je. Ti bi rad, Čamar, zdajle malo pohinavčil pred nami, malo tako okoli nas šel, da bi mi mehki postali, glave pobesili in prav milo zavzdihnili: „O, kako smo ubogi, usmilite se nas!“ Tako se stisne berač v svojem namišljenem uboštvi in dela v licu milo Jero. Jaz pa sem železo koval, jaz pa sem v ogenj gledal. Mene ne boš osleparil! . . .

Ogledal se je bahato, oči so mu žarele. Čamarju je šinila posmehljivost čez obraz in stopil je k njemu z mačjim tihim korakom. Zahehetal se je ostro pred njim in dejal zbadljivo:

— Kaj nam pa ti poveš, striček, s kakšnim oljem nas boš pa ti pomazal?

Tonač se je zdrznil v sebi in vstal od mize. Pokazal je s prstom za peč, kjer je počival Goreči kristjan.

— Tale nas ne bo rešil! — je dejal in je pristopil k njemu. Popravil mu je odejo in mu odkril glavo. Dolgo ga je gledal. Grbavec je odprl oči in začel premikati glavo v cunjah kakor zreła buba. Naslonil se je na komolec in se vzdignil z gornjim životom. Pri mizi so slišali kratko, osorno in nerazumljivo besedo. Tonač je odskočil od peči kakor od ognja. Goreči kristjan je legel nazaj, čez hip pa se iznova vzdignil, istotako samo z gornjim životom, in pokazal svoje velike temne oči.

— Izgubljen si na vekomaj! — je zaklical Tonaču s svojim tenkim glasom.

In je zopet legel in se zaril z glavo v cunje.

Pogledi vseh so obviseli tedaj na Tonaču, pri mizi so se zganili. Videli so, da je Tonač pobledel in omahnil. Prijel se je za zid pri durih in se naslonil. Glava mu je globoko klonila, hrbet se mu je zasločil in ždel je tako nekaj trenutij nepremično. V tem močnem bahatem človeku se je zdaj treslo srce kakor šiba na vodi. Bolest trenutka, kateri se je upiral in jo tajil ves večer, ga je prevzela popolnoma. Besede Gorečega kristjana? Ne, to ga ni porazilo. Saj je vedel, da je

Goreči kristjan napol blazna pokveka, ki samo vpije in razgraja v svoji blazni gorečnosti. In vendar, zaklical je vsem: Reši dušo! Njemu edinemu pa: Izgubljen si! Vedno so ga tako ločili od vseh, vedno so kazali s prstom nanj, vedno je stal Tonač sam proti vsem. To je tista velika strahota moža, ki je koval železo in gledal ogenj. Že takrat, ko je stal s culo nad vasjo in se poslavljal od svojih mladih let, je okusil tisti strah, toda sladak je bil in prešeren tistihmal in mu je opajal zavest kakor močno vino. Zdaj pa je oblegel dušo kakor tesen oklep, ki ga veselje prebiti ne more. To je čas, da bi poklical Boga na pomoč in padel pred njim na kolena. Toda, Bog otroških let, Bog materin in Bog vasi, kje si? Izginil si zdavnaj, na dolgih potih si se izgubil, dragocen in neznaten kakor biser, umrl si na ustnih, ki so šklepetale gladu, zatemnel si v temnih rovih, v fabrikah si onemel pod udarci kladi in skopnel v divjih sanjah po pijanih beznicah. Ni te več, lepi vaški Bog! Na tvoje mesto sta prišla upor in nerazrešno hrepenenje in ž njima dvema gre človek spoznanju naproti zdaj viharen kakor v stepi isker konj, zdaj zopet slab in brez volje kakor v vetru mrtev list.

„To vse je že bilo, pa je minilo vsakokrat!“ je pomislil Tonač in pogledal kvišku. Nekdo mu je položil roko na ramo. Pred njim je stal študent in zapenjal svoj črni plašč visoko do ušes. Poklical ga je s svojim mirnim, vedno enakim glasom:

— Kaj ne veruješ več, Tonač?

— V koga še naj verujem, študent?

— V solnce in senco! — je zašepetal študent in ga povlekel s seboj skozi vrata.

Ko sta izginila, se je razpeljala družba tudi pri mizi. Juri je zlovoljno vprašal krčmarja za račun, toda Čamar je odkimal in pomežiknil z enim očesom na duri. Luka je naglo in hlastno izpil ostanke in zletel za Jurjem in godcem Godčevim. Gnetli so se v temni veži. Zunaj je še zarenčal pes, zajavkala je še harmonika. Zaklel je Zadnigar, ko se je opotekel in butil z glavo ob vrata.

Čamar je ugasnil svečo in gledal pri oknu na cesto.

— Šli so, h Knezovim se valijo, — je zamrmral in začel hoditi zamišljen po izbi.

Potem je postal in segel na polico po žganje.

— To bo komedija pri Knezovih, — je govoril sam zase, to ga bo starka z bergljo, he-he-he... Še zmerom je Tonač ošabna kri, nora kri... Beliča pa ni pokazal...

Pil je dolgo in strastno.

— Vsi so, vsi so, — je nadaljeval sam zase, naglo žganja pijan, — vsi po vrsti so bolji od mene. Še Zadnigar, je-e-e, še Zadnigar je bolji od mene... Vsaj pije, ker ga duša boli... Mene pa ni drugega

kakor želodec . . . Zvita učenost je segla v grapo, raka pa ni našla . . .
He-he-he, študent, jaz sem prazen, prazen, prazen . . .

Pri peči so oživele cunje.

— Reši dušo! — je kričal Goreči kristjan.

Čamar se je prestrašen ozrl.

— Ti si, kanalja črna?

Zaletel se je proti peči, a že pri drugem koraku se je zvrnil. S tâl je hreščal na grbavca:

— Kaj si prišel, kaj si me splašil? . . . Ko je študent dvigal zaklade, ko se je zganilo in oživel . . . Kaj te je bilo treba? . . .

Zijal je v temo za peč, od grbavca pa ni bilo več glasu, zakopal se je zopet v svoje cunje. Prvi dih jutranje zore se je dotaknil oken in v izbi so se zaznavali obrisi, medli še, mrgoleči, nestalni. Čamarja je mučila težka misel. Strmel je v križ ob steni, popotno razpelo Gorečega kristjana, in se mučil in grizel v sebi. Mislil je naporno, da bi vedel, kaj je mislil, potem pa pozdravil tesnobo v srcu, se radostno premaknil in telebnil z glavo v lužo razlitega žganja.

A. Novačan:

Zbogom.

(M—i.)

Bil čas je visok in čas je gorel,
tedaj je v meni mož zorel.
Prišla si naproti mi, ne kakor san,
človečica naga, koj prvi dan.

O jutra najina nežnih zor,
večeri blaženi tihih ur,
strasti bahatih jadrni dur,
bridkosti prvih tužni mol!

Saj bilo je moje le tvoje telo,
umela me nisi, je vsemu kraj!
Ljubila me nisi pri mojem Bogu,
ki vpije po tebi od vekomaj.

